



HØYESTERETTS KJÆREMÅLSUTVALG

Den 11. februar 2008 ble det av Høyesteretts kjæremålsutvalg bestående av justitiarius Schei og dommerne Tjomsland og Endresen i

HR-2008-00278-U, (sak nr. 2007/1862), sivil sak, kjæremål:

Ivar Tangeraas
Torger Svelland
Ove Gulbrandsen
Ordin Søndena
Olav Handeland
Nils Jarle Sandanger
Geir Jostein Søndena
Elias Søndena

(advokat Øystein Teigland)

mot

Arild Austerheim
Norges Naturvernforbund

(advokat Kjell M. Brygfjeld)

avsagt slik

K J E N N E L S E:

- (1) Saken gjelder avvisning av ankesak for lagmannsretten på grunn av manglende rettslig interesse, jf. tvistemålsloven § 54.
- (2) Arild Austerheim og Norges Naturvernforbund tok ut stevning mot staten v/Landbruks- og matdepartementet og en rekke grunneiere om gyldigheten av et vedtak truffet av Rogaland fylkeslandbruksstyre 2. september 2004 om å tillate utbygging av en skogsbilvei i Tjelmensområdet i Sauda.
- (3) Ryfylke tingrett avsa 20. november 2006 dom med slik slutning:

”1. Vedtak i sak 044/04 i Rogaland Fylkeslandbruksstyre kjennes ugyldig.

2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.”

- (4) Det er en feil i tingrettens domsslutning ved at den viser til saksnummer 044/04 og ikke 047/04.
- (5) Staten aksepterte tingrettens dom og har ikke inngitt anke over tingrettens dom.
- (6) Grunneierne anket tingrettens dom. Austerheim og Naturvernforbundet er oppgitt som ankemotparter. Det ble i anken nedlagt påstand om at Rogaland fylkeslandbruksstyres vedtak om å tillate bygging av Storeheiveien i Sauda kommune ble opprettholdt som gyldig.
- (7) Ankemotpartene innga tilsvaret og nedla prinsippal påstand om avvísning av anken fordi staten ikke var gjort til part i ankesaken, subsidiært at tingrettens dom punkt 1 ble stadfestet.
- (8) Gulating lagmannsrett avsa 2. november 2007 kjennelse med slik slutning:
- ”1. Anken avvíses.
2. Ivar Tangerås, Torgeir Svelland, Ove Gulbrandsen, Ordin Søndena, Olav Handeland, Nils Jarle Sandanger, Geir Jostein Søndena og Elias Søndena plikter in solidum å erstatte Arild Austerheim og Norges Naturvernforbund deres sakskostnader for lagmannsretten med kr. 177 893,- -ett hundreogsyttisjutusenåttehundreogtittire- innen 2 – to – uker fra forkynnelse av denne kjennelsen med tillegg av forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum, for tiden 11,5 %, fra forfall til betaling skjer.”
- (9) *Ivar Tangeraas m.fl.* har i rett tid påkjært lagmannsrettens kjennelse. Det er i korte trekk anført:
- (10) Lagmannsretten legger til grunn at når staten ikke har anket tingrettens dom, har vedtaket falt bort som ugyldig. Dette er ikke riktig. Tingrettens dom er anket og har ikke rettskraftvirkning overfor grunneierne. Det forhold at staten har akseptert tingrettens dom kan heller ikke medføre en slik virkning. Det er først dersom staten omgjør vedtaket etter forvaltningsloven § 35 at grunneierne ikke kan bygge noen rett på vedtaket.
- (11) Når begge parter – både staten og de som er tilgodesett ved vedtaket – er saksøkt, må tvistemålsloven § 72 andre ledd få anvendelse. Anken fra de private partene vil få virkning for staten dersom den fører frem. Tingrettens dom vil derfor ikke få rettskraftvirkning for staten.
- (12) Det er nedlagt slik påstand:
- ”1. Anken vert fremja.
2. Arild Austerheim og Norges Naturvernforbund vert dømd – ein for alle, alle for ein – til å erstatta Ivar Tangerås, Torgeir Svelland, Ove Gulbrandsen, Ordin Søndena, Olav Handeland, Nils Jarle Sandanger, Geir Jostein Søndena og Elias Søndena sine sakskostnader for kjæremålet, store kr. 40.160,-, med tillegg av forseinkingsrente etter morarentelova § 3, 1. ledd, 1. pkt. for tida 11,5 % p.a. frå forfall til betaling skjer.”
- (13) *Arild Austerheim og Norges Naturvernforbund* har inngitt tilsvaret. Det er i korte trekk anført:
- (14) Det spørsmål som drøftes i lagmannsrettens kjennelse er om de ankende parter har rettslig interesse i at anken fremmes til behandling når staten ikke lenger er part i saken. I den vurderingen er rettskraftvirkningene av avgjørelsen et moment. Rettstilstanden har vært klar

etter kjæremålsutvalgets avgjørelse i Rt. 2000 side 1195. Det offentlige må være part i sak om gyldigheten av vedtaket. De kjærende parter erkjente også under sakens behandling i tingretten at de ikke kunne fortsette byggingen dersom vedtaket ble kjent ugyldig. Tingretten kom til at det forelå en materiell kompetansemangel, og da vil vedtaket på grunn av tingrettens dom være ugyldig ex tunc. Det kan dermed reises spørsmål om det foreligger en reell rettsuvisshet.

(15) Tvistemålsloven § 72 kan ikke reparere manglende rettslig interesse. Bestemmelsen sier bare at dersom det først foreligger tvungent prosessfellesskap, så skal den enes prosesshandlinger komme den andre til gode. Det foreligger ikke noe tvungent prosessfellesskap mellom staten og grunneierne.

(16) Det er nedlagt slik påstand:

”Prinsipalt:

1. Kjæremålet forkastes.

Subsidiært:

1. Gulating lagmannsretts kjennelse stadfestes.

I begge tilfeller:

2. Kjærende parter plikter – en for alle, alle for en – å erstatte Arild Austerheims og Norges Naturvernforbunds saksomkostninger i kjæremålet med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.”

(17) *Høyesteretts kjæremålsutvalg* bemerker at det har full kompetanse i saken.

(18) Kjæremålsutvalget peker innledningsvis på at søksmålet om gyldigheten av fylkeslandbruksstyrets vedtak ble rettet både mot Staten v/Landbruksdepartementet og mot de grunneiere som var gitt rettigheter etter vedtaket. Søksmål om gyldigheten av forvaltningsvedtak må rettes mot forvaltningen, jf. Rt. 2000 side 1195. Formålet med søksmålet var å hindre grunneierne i å bygge veien, og det var derfor nødvendig også å rette det mot dem.

(19) For tingretten hadde saksøkerne både nedlagt påstand om at forvaltningsvedtaket skulle kjennes ugyldig, og at grunneierne pliktet å avstå fra å bygge veien. Men tingretten konstaterte, under henvisning til erkjennelse fra grunneierne, at det var unødvendig å gi dom også for det siste. At grunneierne ikke hadde rett til å bygge veien, fulgte allerede av dommen for ugyldighet.

(20) Det står for utvalget som et uakseptabelt resultat at parter i en tvist som denne, som reelt sett gjelder retten til å bygge vei i henhold vedtaket, skal være prosessuelt avskåret fra å få overprøvd avgjørelsen fordi staten ikke ønsker å anke. Det er mulig at grunneierne vil ha andre rettslige muligheter til å få prøvd hvilke rettigheter de måtte ha etter vedtaket dersom anken avvises, men praktisk sett er det ikke lett å se hvordan det eventuelt skulle skje. Under enhver omstendighet tilsier utvilsomt prosessøkonomiske hensyn at anken fremmes.

(21) Det er viktig å holde fast ved, også i ankeomgangen, at det offentlige må være part hvor prøvingen gjelder gyldigheten av forvaltningsvedtak. Her har staten fått en dom mot seg, og har valgt å akseptere avgjørelsen ved ikke å anke den. I denne situasjonen må imidlertid grunneierne kunne rette anken også mot staten. De har fremdeles et klart behov for å få dom

for at vedtaket er gyldig. Derved får de – dersom søksmålet fører frem i realiteten – slått fast, også i forhold til staten, at de har rettighetene etter vedtaket. At staten formelt sett ”bytter side” i ankeinstansen ved å gjøres til ankemotpart, kan ikke være til hinder for det.

- (22) Staten ble ikke gjort til ankemotpart for lagmannsretten. Det er forståelig at grunneierne ikke har sett nødvendigheten av og muligheten for dette. Her skulle det vært gitt prosessuell veiledning fra lagmannsrettens side, jf. tvistemålsloven § 87, og det skulle vært gitt frist for retting ved å trekke staten inn som part, jf. tvistemålsloven § 97.
- (23) Lagmannsrettens kjennelse må etter dette oppheves. Etter opphevelsen må lagmannsretten sette frist for å trekke staten inn som part i ankesaken.
- (24) Realiteten i kjæremålsutvalgets avgjørelse er at ankesaken fremmes etter at staten er trukket inn. Spørsmålet om avvisning har reist vanskelige prinsipielle spørsmål, og utvalget finner at omkostninger for Høyesteretts kjæremålsutvalg og for lagmannsrettens behandling av avvisningsspørsmålet ikke bør tilkjennes.

S L U T N I N G :

1. Lagmannsrettens kjennelse oppheves.
2. Saksomkostninger for Høyesteretts kjæremålsutvalg og for lagmannsrettens behandling av avvisningsspørsmålet tilkjennes ikke.

Steinar Tjomsland
(sign.)

Tore Schei
(sign.)

Clement Endresen
(sign.)

Riktig utskrift: